

Nr 89.

Ankom till riksdagens kansli den 15 maj 1919 kl. 3 e. m.

Utlåtande i anledning av väckta motioner angående uppläggande av en statens fria jordbruksegnahemsfond och en statens fria fiskerifond. (2:a avd.)

I två inom riksdagen väckta, till jordbruksutskottets förberedande behandling hänvisade likalydande motioner, nämligen nr 75 i första kammaren av herr *Edward Larson* och nr 196 i andra kammaren av herr *Osberg*, har hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det utredning skyndsammast möjligt måtte verkställas *dels* angående uppläggning av två statsfonder, den ena benämnd *statens fria jordbruksegnahemsfond* på tio miljoner kronor, den andra benämnd *statens fria fiskerifond* på två miljoner kronor för att befrämja egnahemsrörelsen för mindre bemedlade å landsbygden och för att stödja mindre bemedlade fiskare vid utövandet av deras näring, och *dels* om åstadkommande av för fondernas förstärkande behövlige medel genom i anspråkstagande av någon del av vissa stiftelsers avkastning eller annorledes.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för motionerna, hänvisas till dessa.

I motionerna har framhållits, att under senare årtionden städernas befolkning ökats avsevärt, under det landsbygdens befolkningsantal endast obetydligt stigit, ja tidvis till och med minskats. Enligt vad känt vore, skedde denna ökning av städernas invånare till stor del på landsbygdens bekostnad, vilket tydligen inverkade menligt på landsbygdens utveckling, särskilt som de personer, vilka i stort antal invandrade till städerna, vanligen vore de i kroppsligt och andligt hänseende starkare. Vilka följder detta kunde medföra för framtiden, därest icke åtgärder vidtoges, som hämmade denna för vårt land helt säkert vådliga vandring, låge i öppen

Utskottet.

dag. Dessa beklagliga följder gjorde sig särskilt gällande för jordbruket och skogsskötseln.

Det verksammaste medlet för att råda bot för de påtalade missförhållandena vore, enligt motionärernas förmenande, att kraftigt arbeta för anskaffande av jordbruksegnahem, men måste detta ske under andra former än de hitintills tillämpade. Ett kraftigt och målmedvetet arbete för denna sak skulle även lösa lantarbetarfrågan, som för närvarande vore så aktuell. Kunde ett lämpligt antal egnahemsmåbrukare placeras emellan medelstora och stora lantbruk landet över, skulle det förhända snart visa sig, att tillgången på fria lantarbetare bleve tillräcklig.

I angivna syfte hava motionärerna nu föreslagit inrättande av en statens fria jordbruksegnahemsfond på exempelvis 10 miljoner kronor.

Förhållandena för en ung fiskare och en ung jordbrukare vore, enligt motionärernas åsikt, i stort sett desamma. Båda behövde ett visst kapital för att kunna utöva sin näring självständigt. Därest icke den självständiga fiskarbefolkningen understöddes i utövandet av sin näring, vore fara för, att dess ställning undergrävdes och fisket, åtminstone stor-sjöfisket, överginge till bolagsdrift.

På grund av huvudsakligen dessa skäl påyrkas inrättande av en statens fria fiskerifond å 2 miljoner kronor.

Enligt av motionärerna angivna allmänna grunder för fondernas användning skulle från avkastningen av dessa utdelas direkta understöd i penningar utan återbetalningsskyldighet till »sådana unga män och kvinnor, vilka hade visat sig vara präktigt folk, och som hade förutsättning att bliva till gagn för samhället i framtiden». Avkastningen skulle utgå till landets olika län i förhållande till folkmängd och produktionsmöjligheter med avseende å landets huvudnäring och fisket. Fördelningen kunde bestämmas av hushållningssällskapen eller, om så ansåges lämpligare, på sällskapens förslag av högre myndighet, sedan yttranden inhämtats från kommunala myndigheter.

Utskottet anser det vara ett viktigt önskemål, att lämpliga medel kunde utfinnas till avhjälpan av den alltmer ökade invandringen från landsbygden till städerna. Frågan om vilka åtgärder, som kunna och böra tillgripas i detta avseende, är emellertid mycket svårlöst.

Motionärerna hava för sin del förordat lämnande av direkta penningbidrag utan återbetalningsskyldighet. Avsikten härmed är att förhjälpa unga män och kvinnor att få sin utkomst av jordbruk och fiske samt att på landet bilda egna hem. För främjande av de av motionärerna angivna ändamålen — egnahemsbildandets och fiskerinäringens utveckling — finnas,

som bekant, två lånefonder, och har riksdagen under en följd av år anvisat betydande belopp till kapitalökning för dessa fonder. Motionärerna synas nu förmena, att dessa fonder äro alldeles otillräckliga för sina respektive syften, samt att andra vägar måste beträdas för att på fullt rationellt och effektivt sätt främja egnahemsbildningen på landsbygden och den självständiga fiskarbefolkningens utövande av dess näring. Vad särskilt angår egnahemsbildningen kan då erinras, att Kungl. Maj:t till innevarande riksdag framlagt förslag till vissa ändringar i grunderna för egnahemsväsendet, som avse att främja denna rörelses utveckling. Utan att vilja uttala sig om i vad mån de sålunda upprättade fonderna äro otillräckliga för tillgodoseende av de åsyftade önskemålen, får utskottet framhålla, att utskottet av de av motionärerna uppdragna grundlinjerna icke kunnat bilda sig en bestämd uppfattning om de tilltänkta allmänna villkoren för åtnjutande av understöd från fonderna och lämpligheten av dessa. För övrigt kan utskottet icke gilla den föreslagna formen för understödets utgående samt det förordade tillvägagångssättet, att för fondernas förstärkande i viss mån taga i anspråk avkastningen av vissa stiftelsers förmögenheter.

På grund av det anförda hemställer utskottet,

att förevarande motioner, nr 75 i första kammaren och nr 196 i andra kammaren, ej må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 15 maj 1919.

På jordbruksutskottets vägnar:

RAOUL HAMILTON.

Närvarande: se utlåtandet nr 90.

Reservation

av herr *Andersson* i Grimbo.